

1862

Föstudaginn 22. nóvember 1991.

Nr. 456/1991. Íslandsbanki hf.

gegn

Gunnari Bolla Gunnarssyni og

Ragnari Halldóri Hall,

skiptaráðanda í Reykjavík.

Kærumál. Gjaldþrotalög. Tryggingarfé. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson, Hjörtur Torfason og Hrafn Bragason.

Sóknaraðili skaut máli þessu til Hæstaréttar með kæru 12. nóvember sl. Krefst hann þess, að hinum kærða úrskurði verði hrundið og lagt fyrir skiptaráðanda að taka bú Gunnars Bolla Gunnarssonar til gjaldþrotaskipta gegn 12.000 króna tryggingu eða annarri hæfilegri tryggingu að mati réttarins, enda beri skiptabeiðandi ábyrgð á skiptakostnaði, eftir því sem hann fellur til.

Varnaraðilar hafa ekki sent Hæstarétti kröfur eða greinargerðir.

Ágreiningur kom upp um lögmæti þess, að skiptaráðandi krafði sóknaraðila um 150.000 króna tryggingu, þegar fyrir lá að taka ákvörðun um kröfu bankans um, að bú varnaraðilans Gunnars Bolla yrði tekið til gjaldþrotaskipta. Í hinum kærða úrskurði er lýst aðdraganda þess, að krafist var þessarar tryggingar, en til 1. september sl. var krafist 12.000 króna tryggingar af sams konar tilefni. Ekki þykir rétt, eins og á stendur, að haggja við niðurstöðu fógeta í máli þessu, en hún á stoð í 21. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978.

Kærumálskostnaðar er ekki krafist.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður á að vera óraskaður.

S é r a t k v æ ð i

Hjartar Torfasonar hæstaréttardómara.

Telja verður það meginreglu um tryggingu frá gerðarbeiðanda vegna kostnaðar af gjaldþrotameðferð samkvæmt 21. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978, að skiptaráðanda beri að ákveða nauðsyn og

fjárhæð tryggingarinnar með hliðsjón af aðstæðum í hverju máli, þótt honum sé að sjálfsögðu rétt að líta til almennra kostnaðar- og verklagssjónarmiða í því efni.

Um málavexti varðandi þá gjaldprotabeiðni sóknaraðila, sem hér er til meðferðar, gefa gögn málsins aðeins til kynna, að skuldunautur sóknaraðila sé 28 ára karlmaður, búsettur í Breiðholtshverfi í Reykjavík, að skuld hans við gerðarbeiðanda hafi numið 250.000 krónum að höfuðstól, þegar honum var stefnt fyrir dóm 30. nóvember 1990, og ekki minnkað síðan, og loks, að skuldunauturinn hafi lýst sig eignalausán, þegar fjárnám var reynt á heimili hans 27. maí 1991 að honum viðstöddum. Eru þannig takmörkuð efni til að fjalla um fjárhæð hæfilegrar tryggingar hér fyrir dómi. Á hinn bóginn má ráða af hinum kærða úrskurði, að skiptaráðandi hafi ekki ákvarðað trygginguna með sérstakri hliðsjón af aðstæðum í málinu, heldur einungis af almennum sjónarmiðum, sem sóknaraðili deilir á. Tel ég þetta eiga að ráða úrslitum málsins, þannig að hinn kærði úrskurður verði ómerktur og skiptaráðanda boðið að taka álítaefnið til meðferðar að nýju. Ekki er ástæða til að dæma sóknaraðila kærumálskostnað.

Úrskurður skiptaréttar Reykjavíkur 31. október 1991.

Íslandsbanki hf., Reykjavík, kt. 421289-1669, krafðist þess með bréfi, sem barst skiptaráðandanum í Reykjavík 28. júní 1991, að bú Gunnars Bolla Gunnarssonar, kt. 250263-7919, yrði tekið til gjaldprotaskipta. Bréfinu fylgdi endurrit árangurslausrar aðfarargerðar, sem fram fór hjá Gunnari Bolla 16. maí 1991.

Krafa þessi var tekin fyrir í skiptarétti Reykjavíkur 25. september 1991. Ekki var sótt þing af hálfu Gunnars Bolla Gunnarssonar. Að ósk skiptabeiðanda var málinu þá frestað til 25. október. Er málið var þá tekið fyrir, var ekki heldur sótt þing af hálfu Gunnars Bolla, en lögmaður skiptabeiðanda krafðist þess, að beiðni um töku búsins til gjaldprotaskipta yrði tekin til úrskurðar. Skiptaráðandi krafði hann þá um tryggingu vegna væntanlegs kostnaðar af meðferð búsins, 150.000,00 kr. Lögmaður skiptabeiðanda mótmælti því, að hann þyrfti að greiða svo háa tryggingarfjárhæð vegna þessa, og krafðist úrskurðar um þau mótmæli sín. Lagði hann fram sérstaka greinargerð, þar sem boðin er fram trygging, að fjárhæð 12.000,00 kr., og andmæli gegn ákvörðun hærri fjárhæðar rökstudd. Síðar sama dag var málefni þetta tekið til úrskurðar.

Í greinargerð skiptabeiðanda segir m.a.:

„Skiptabeiðandi mótmælir þeirri ákvörðun skiptaráðandans í Reykjavík, sem fram kemur í bréfi hans til Lögmannafélags Íslands, birtu að hluta í fréttabréfi LMFÍ, 2. tbl. 1991, út gefnu í ágúst sl. Ákvörðun skiptaráðanda felur í sér að krefja þá, er knýja fram gjaldþrotaskipti við embættið, um tryggingu, sem nemur 150.000,00 kr., frá og með 1. september 1991. Segir skiptaráðandi í sama bréfi, að bústjórar til bráðabirgða muni verða ráðnir að öllum búum, sem tekin verði til skipta eftir nefnt tímamark.

Bú það, sem hér um ræðir, er mjög lítið, og litlar líkur eru á, að eignir þess hrökkvi fyrir kostnaði. Er því með vísan til 86. gr. laga nr. 6/1978 þarflaust að ráða bústjóra til bráðabirgða og ekki til annars fallið en að auka á kostnað lánardrottins. Segir í lagagreininni, að skiptaráðandi eigi í slíkum tilvikum sjálfur að taka að sér bústjórn.

Lög nr. 21/1991 taka ekki gildi fyrr en 1. júlí 1992. Að sonnu er í 187. gr. laganna bráðabirgðaákvæði, er fjallar um þau þrotabú, sem til skipta verða 1. júní 1992. Ekki er fyrir séð, að bú þetta verði þá til skipta. Ákvæði 3. mgr. 187. gr., sem skiptaráðandi virðist í tilvitnuðu bréfi reisa ákvörðun sína að hluta til á, fjalla um ráðstafanir vegna þeirra búa, sem til skipta eru 1. júní 1992 og skiptaráðandi fer sjálfur með.

Samkvæmt ofangreindu verður ekki séð, að heimild hafi verið til að hækka tryggingu úr 12.000,00 kr. í 150.000,00 kr. 1. september 1991. Ekki var lögmönnum tilkynnt þessi rúmlega tólfalda hækkun á tryggingu með neinum fyrirvara. Ekki er kunnugt um, að önnur embætti hafi hækkað trygginguna. Um er að ræða gífurlega fjármuni, sem skiptabeiðendur, svo sem bankar, sjóðir og opinberir aðilar þyrftu að leggja út og fengju eftir atvikum endurgreidda löngu síðar.

Á það er bent, að skiptabeiðandi ber eftir sem áður að sjálfsögðu ábyrgð á skiptakostnaði skv. gjaldþrotaskiptalögum.”

Bréf það, sem sóknaraðili vísar til, er ekki meðal skjala máls þessa. Ástæða þykir þó til að taka hér fram, að skiptaráðandinn í Reykjavík hefur haft þann hátt á að kunngera lögmönnum breytingar á lagaframkvæmd eins og þá, sem hér um ræðir, að tilkynna slíkt með bréfi til Lögmannafélags Íslands og óska eftir, að félagið láti efni bréfsins berast til félagsmanna sinna. Svo var einnig gert að þessu sinni, og var tilkynningin send féluginu 6. ágúst 1991.

Lagaákvæði um meðferð krafna um gjaldþrotaskipti eru í III. kafla gjaldþrotalaga nr. 6/1978. 21. gr. laganna er í þessum kafla og hljóðar svo:

„Skiptaráðandinn getur krafði lánardrottin um tryggingu vegna kostnaðar eða bóta, áður en hann kveður upp úrskurð um gjaldþrotaskipti. Sé trygging ekki sett, skal líta svo á, að krafa um gjaldþrotaskiptin hafi verið afturkölluð.“

Í 86. gr. laganna, sem er í þeim kafla, er fjallar um upphafsráðstafanir, segir m.a.:

„Skiptaráðandi tekur ákvörðun um ráðningu bústjóra til bráðabirgða, eftir að hafa ráðfært sig við þá kröfuhafa, sem þegar næst til. Álíti hann ekki nauðsynlegt að ráða bústjóra til bráðabirgða, t.d. vegna þess, að búið er lítið eða litlar líkur á, að eignir þess hrökkvi fyrir kostnaði, tekur hann sjálfur að sér bráðabirgðabústjórni.“

Lögmaður skiptabeiðanda virðist skýra þetta ákvæði svo, að skiptaráðanda sé skylt að fara með bú, ef ekki verði séð, að eignir þess hrökkvi fyrir kostnaði af meðferð bústjóra. Á þennan skilning verður ekki fallist. Af orðalaginu: „álíti hann ekki nauðsynlegt“, er ljóst, að skiptaráðandi verður sjálfur að meta, hvort nauðsyn beri til að ráða bústjóra til bráðabirgða að búi. Við það mat verður að líta til fleiri atvika en þeirra, sem nefnd eru í lagaákvæðinu sjálfu, og kemur það augljóslega fram í hinum tilvitnaða texta. Samráð við kröfuhafa getur ekki átt sér stað fyrr en eftir, að búið hefur verið tekið til skipta, því að fyrr eru kröfuhafar ekki þekktir. Samráðið lýtur þess vegna ekki að því, hvort bústjóri verði ráðinn að búinu, heldur miklu frekar að því, hvern skuli ráða og hvað skuli aðhafst að öðru leyti um meðferð á búinu.

Eitt þeirra atriða, sem hér hlýtur að koma til skoðunar, er sú staðreynd, að 1. júlí 1992 taka gildi lög um gjaldþrotaskipti o.fl. nr. 21/1991. Samkvæmt þeim lögum skal meðferð þrotabúa í öllum tilvikum falin skiptastjórum. Í þessum lögum eru ákvæði til bráðabirgða, sem hljóta að hafa áhrif á ákvörðun skiptaráðanda um það, hvort hann nú skuli taka að sér skiptameðferð þrotabúa að öllu leyti, eins og skiptabeiðandi krefst í þessu tilviki. Í 3. mgr. 187. gr. laga nr. 21/1991 segir:

„Nú er þrotabú til skipta þann 1. júní 1992, sem skiptaráðandi fer sjálfur með, ekki þykir víst, að skiptunum verði lokið, áður en lög þessi taka gildi, og ekki sýnt, að þrotabúið eigi eignir, sem nægja fyrir kostnaði af skiptum samkvæmt ákvæðum þessara laga. Hafi trygging ekki verið sett fyrir skiptakostnaði að hætti eldri laga, sem verður talin nægja eftir fyrirmælum þessara laga, skal skiptaráðandi, hvort sem kröfulýsingarfresti er lokið eða ekki, krefja þann, sem krafðist gjaldþrotaskiptanna, um tryggingu fyrir kostnaði af áframhaldandi skiptum, en fáist hann ekki til að setja tryggingu innan skamms frests, skal skiptaráðandi halda skiptafund til að gefa öðrum lánardrottnum kost á því. Fáist engin trygging sett, skal skiptum lokið eftir 120. gr. eldri laga ekki síðar en 30. júní 1992, hvort sem kröfulýsingarfresti er þá lokið eða ekki, en fé búins, sem skiptaráðandi kann að hafa í vörslum sínum, skal þá greitt í ríkissjóð. ...“

Fleiri atriði koma hér til álita. Mjög mikill fjöldi þrotabúa, sem skiptaráðendur annast að öllu leyti, er nú til meðferðar hjá skiptarétti Reykja-

víkur. Meðferð slíkra mála tekur mislangan tíma, og reynslan sýnir, að í því efni skiptir ekki öllu máli, hvort miklar eignir eða litlar séu til skipta. Þótt skiptabeiðandi telji líklegt, að skiptameðferð búsins megi ljúka fyrir 1. júní 1992, ræður það engum úrslitum um það álitaefni, sem hér er til úrlausnar.

Fjárhæð tryggingar er ekki ákveðin með lögum, heldur er hún ákveðin í hverju einstöku tilviki. Þótt sá háttur hafi verið á hafður að tilkynna breytingar á lagaframkvæmd á þessu sviði með áðurgreindum hætti, er þar ekki um neina lagaskyldu að ræða. Verður ekki ráðið af gjaldþrotalögum nr. 6/1978, að skylt sé að tilkynna í einstökum tilvikum með löngum fyrirvara, hverju skiptabeiðendur megi búast við í þessum efnum. Skiptir því ekki máli, með hvaða hætti skiptabeiðandi hefur fengið vitneskju um það, hvort hann þurfi að leggja út tryggingarfé vegna umræddrar gjaldþrotaskiptabeiðni sinnar, eða um fjárhæð hennar.

Skiptaráðandi hefur við meðferð á beiðni skiptabeiðanda ákveðið, að verði búið tekið til gjaldþrotaskipta, skuli ráðinn bústjóri til bráðabirgða að búinu. Þessi ákvörðun er í fullu samræmi við ákvæði 86. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978, og er sú tryggingarfjárhæð, sem skiptaráðandi hefur krafist, ekki óhæfilega há. Er niðurstaða úrskurðar þessa sú, að skiptabeiðandi skuli við meðferð kröfu sinnar um gjaldþrotaskipti á búi Gunnars Bolla Gunnarssonar setja 150.000 króna tryggingu fyrir skiptakostnaði.

Ragnar Halldór Hall borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Áður en fram verður haldið meðferð kröfu skiptabeiðanda, Íslandsbanka hf., um, að bú Gunnars Bolla Gunnarssonar verði tekið til gjaldþrotaskipta, skal skiptabeiðandi setja tryggingu fyrir skiptakostnaði, 150.000,00 kr.